k'iintsil

¡BOMBA!

Pues llegaron los finados,
todos comen de su ofrenda;
busco cifra que comprenda
por el saldo de empachados.

Martes 3 ti' noviembre ti' u ja'abil 2026
CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 12 · NÚMERO 2844 · **www.lajornadamaya.mx**

U k'iinil pixano'ob: beeta'ab u ye'esajil mejen cheemo'ob tu k'áak'náabil Sisal, Yucatán

Tu kaajil Sisale' ts'o'ok u kaxta'al jump'éel túumben bix u beeta'al U K'iinil Pixano'ob: ku páayt'anta'al ya'abach máak ti'al u k'uchul tu jáal k'áka'náabe', ti'al u beeta'al u ketlamil chalanas -jump'éel chan cheem- yóok'ol le ja'o' tu'ux beeta'an altares.

Le viernes máanika' jbeeta'ab u ka'atéenil le ketlamo'. Jo'olbesa'ab tumen u múuch'kabil Ixtacay, máax tu páayt'antaj u kajnáalilo'ob Hunucmá ti'al ka táakpajak yéetel u maas jats'utsil altares ti' chalanas. Chan cheeme' ku péeksa'al tumen juntúul wíinik ku k'a'abéetkunsik junts'íit che' ti'al u kóolkubáaj.

Chalanase' tu sáasilkunso'ob ciénega. Yéetelo'obe' jk'a'ajsa'ab pixano'ob ku k'uchul u xíimbalto'ob yóok'ol kaab te' k'iino'oba'; mejen paalal jsa'at u kuxtalo'ob ba'ale' beyxan jchuk kayo'ob jsa'ato'ob ich k'áak'náab.

Kex tumen chéen ka'atéen ts'o'ok u beeta'al le cha'ana' tu kaajil Sisal, ts'o'ok u káajal u ch'a'ak u muuk', tumen jats'uts u yila'al ichil le ba'axo'ob ku beeta'al ti'al U K'iinil Pixano'ob.

"Mix juntéen in wil ba'al beyo', ku k'a'ajsik ten Xochimilco, ba'ale' lelo' yaanal ba'al, t-ilaj ba'axo'ob ets'kúunsa'ab tu altaresil le cheemo'obo', ts'o'oke' jach ki'ichkelem", tu ya'alaj juntúul jxíinximbal máak tu cha'antaj chalanas.

Máaxo'ob ku táakpajale' ku jach ts'áak u yóolo'ob ti'al u ts'aatáantik bix u beeta'al altaro'ob, yéetel u ya'ax cruz, kibo'ob, u luuchil uk'be'en ba'alo'ob, oochelo'ob, nikte'ob, ch'ujuk waaj yéetel jats'uts ba'alo'ob.

Máax ku náajal ichil ketlame' mix tech u jach k'a'anankúunsa'al tumen u nooyile', leti' u k'a'ajsa'al pixano'ob. Te'elo' ku núupul kuxtal yéetel kíimil. Ku ts'áak u páajtalil u yila'al ba'axo'ob ma' séeb u yila'ali'.

ts'íib yéetel oochel Astrid Sánchez / lajornadamaya.mx

